

УДК: 336:631.11/.16:338.43:658.14/.17

Бричка Б.Б., аспірант ©*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького*

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто підходи багатьох науковців до визначення сутності фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства. На основі їх глибокого аналізу, критичної оцінки та врахування усіх позитивних моментів автор наводить власне тлумачення цієї економічної категорії.

Ключові слова: фінансова стійкість, сільськогосподарське підприємство, фінансовий стан, фінансова система.

Вступ. В умовах дії ринкової стихії успішне функціонування будь-якого підприємства значною мірою залежить від рівня його фінансової стійкості. Як відомо, в ринковій економіці становище суб'єктів господарювання є невизначеним та нестабільним. Висока конкуренція у галузі змушує кожне підприємство напружено працювати над підвищенням ефективності своєї діяльності. Конкуренція неминуче знищує одні підприємства та збагачує інші. У процесі конкуренції дохід перерозподіляється на користь підприємств, у яких співвідношення «витрати-результати» оптимальне. У цій економіці фірми, яким вдається раціонально витратити ресурси, виживають і процвітають, інші – банкрутують; безперервно виникають нові фірми та зникають старі [7, с. 43]. Ці слова особливо стосуються сільського господарства, що найбільше відповідає умовам досконалої конкуренції [3, с. 191]. Відтак становище сільськогосподарських підприємств України є вкрай несприятливим, багато з них використовують застаріле обладнання, невирішене земельне питання, поширення неплатежів, вплив погодних умов невпинно змушують шукати шляхи підвищення їх фінансової стійкості. Однак підвищити фінансову стійкість вдасться лише чітко усвідомлюючи сутність фінансової стійкості як категорії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми теоретико-методологічних аспектів фінансової стійкості підприємств різного профілю знайшли відображення в працях відомих вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: Бланк І.О., Брігхем Є.Ф., Ван Хорн Д.К., Дем'яненко І.В., Заюкова М.С., Кизим М.О., Коробов М.Я., Макар'єва В.І., Мамонтова Н.А., Федотова М.А., Шеремет А.Д. та інших. Незважаючи на значну кількість публікацій, що присвячені дослідженню фінансової стійкості підприємств, доводиться констатувати про відсутність єдиного погляду на визначення фінансової стійкості. Економісти дають різні тлумачення цієї економічної категорії, по-

різному розуміють її внутрішню сутність, зміст. При цьому можна виділити окремі спільні погляди та підходи до розкриття сутності фінансової стійкості як категорії.

Результати дослідження. У повсякденному житті ми часто зустрічаємося з поняттям «стійкість» у різних сферах нашої діяльності. Водночас це поняття застосовується у багатьох науках, зокрема у математиці, фізиці, механіці, біології, медицині, теорії організації, економіці та інших. Декілька століть представники різних галузей науки вивчають стійкість тіл, речовин, механізмів і систем щодо дії зовнішніх та внутрішніх сил, а також досліджують стійкість їхнього руху в просторі і часі [8, с. 10]. Отже, залежно від конкретної ситуації, конкретного об'єкта дослідження та під конкретним кутом зору поняття «стійкість» може набувати різного значення. Тому, варто з'ясувати сутність категорії «стійкість».

У тлумачному словнику української мови поняття «стійкий» означає здатний витримати зовнішній вплив, протидіяти чомусь; здатний зберігатися, існувати в несприятливих умовах; який не піддається сторонньому, переважно негативному, впливу; для якого характерні стабільність, постійність, сталість. За Л. Лопаткіним стійкість системи – це її спроможність зберігати рух за наміченою траєкторією, незважаючи на зовнішні збурення, що впливають на неї.

Отже, сутність поняття «стійкість» відображає постійність стану, сталість певних параметрів і стабільність руху. У ширшому розумінні цей термін означає здатність системи виконувати свої функції всупереч дії ендогенних та екзогенних факторів [8, с. 10].

Спробуємо з'ясувати сутність фінансової стійкості підприємства.

На думку С. Цал-Цалко, фінансова стійкість – це такий стан активів (пасивів) підприємства, що гарантує постійну його платоспроможність. Як бачимо, автор акцентує увагу на такому важливому аспекті фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства як платоспроможність, залишаючи осторонь такі важливі аспекти як прибутковість, ліквідність, здатність розвиватись, маневреність власних коштів [12].

Філімоненко О.С. виходить з того, що фінансова стійкість це такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань [9]. В. Макар'єва пропонує розглядати фінансову стійкість організації як стан і структуру її активів, їх забезпечення джерелами фінансування [5].

Згідно з поглядом М. Федотової, фінансова стійкість – результат взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства. З цим визначенням можна повністю погодитись, однак з такого його формулювання неможливо збагнути, від чого залежить рівень фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства, а також критерії її оцінки [9].

Відомий науковець М. Коробов пропонує розглядати фінансову стійкість як відповідність параметрів діяльності підприємства і розміщення його фінансових ресурсів критеріям позитивної характеристики «фінансового стану» [2]. В.

Родіонова вважає, що фінансова стійкість це такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику [9].

Н. Мамонтова пропонує розглядати фінансову стійкість як такий стан підприємства, при якому забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції [6]. О. Стоянова вважає, що фінансова стійкість будь-якого підприємства передбачає поєднання чотирьох сприятливих характеристик його фінансового стану: високої платоспроможності, ліквідності, достатньої кредитоспроможності та рентабельності [11]. Досліджуючи сутність категорії «фінансова стійкість підприємства», Л. Шаблиста виходить з того, що це узагальнююча якісна характеристика його фінансового стану, яка відображає не тільки стан фінансових ресурсів, а й ефективність їхнього розміщення [13].

Аналізуючи наведені вище визначення фінансової стійкості підприємства, можна дійти висновку, що найчастіше при поясненні сутності цієї категорії, науковці, виділяють такі ознаки: платоспроможність, ліквідність, прибутковість, оптимальне співвідношення власного та позикового капіталу, а також ефективне формування, розподіл та використання фінансових ресурсів. Ці ознаки, здебільшого, відображають статичну характеристику фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства.

Досліджували сутність фінансової стійкості з використанням динамічних характеристик такі вчені-економісти, як М. Кизим, А. Чупіс, А. Кудінова та інші. Наприклад, А. Чупіс фінансову стійкість розглядає як таку організацію фінансового обороту, за якої можливі вимушені зміни у перерозподілі коштів мінімально вплинуть на фінансову стратегію підприємства [10]. М. Кизим пропонує розглядати категорію «фінансова стійкість кругообігу капіталу на підприємстві», під якою розуміє спроможність матеріально-фінансових потоків по всіх фазах циклу кругообігу капіталу повертатися у стан, що забезпечує правильні пропорції в їхньому русі, незважаючи на вплив дестабілізуючих факторів. Під кругообігом капіталу, що проходить такі три стадії, як залучення, розміщення та використання, вчений розуміє функціонування підприємства [1].

Використовуючи динамічний підхід А. Кудінов розглядає фінансову стійкість підприємства як його спроможність функціонувати, отримуючи достатній для відтворення прибуток, та своєчасно виконувати свої зобов'язання, а також вважає її результатом ефективного управління фінансовою системою підприємства як у короткостроковому, так і у довгостроковому періоді [4].

Підсумовуючи різні тлумачення сутності поняття «фінансова стійкість», можна зробити висновок, що фінансова стійкість сільськогосподарського підприємства – це узагальнююча якісна характеристика його фінансового стану,

що характеризує його спроможність ефективно функціонувати у довгостроковому періоді, одержуючи достатній для повноцінного розвитку та відтворення прибуток, забезпечуючи економічно обґрунтоване співвідношення джерел фінансування підприємства та його активів і збалансований стан вхідних та вихідних грошових потоків, незважаючи на вплив внутрішніх та зовнішніх чинників.

Висновки. Отже, фінансова стійкість є інтегральним, узагальнюючим та якісним показником, що з одного боку відображає стан сільськогосподарського підприємства, а з іншого результати його діяльності. У кожному конкретному випадку відповідного сільськогосподарського підприємства потрібно знайти систему критеріїв, яким він повинен відповідати, щоб бути фінансово стійким. У практичному аспекті це є дуже актуальним завданням, оскільки без цієї системи критеріїв і фінансовий аналіз, і фінансове планування, і загалом управління фінансами сільськогосподарського підприємства втрачають орієнтири та, як наслідок, зміст.

Література

1. Кизим М.О., Забродський В.А., Зінченко В.А., Копчак Ю.С. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: Монографія. – Х.: Видавничий дім «ІНЖЕК», 2003. – 144 с.
2. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. - К.: Знання, 2004.-378 с.
3. Крупка М.І., Островерх П.І., Реверчук С.К. Основи економічної теорії. – К.: Атіка, 2001. – 344 с.
4. Кудинов А. Финансовое планирование деятельности предприятия. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.iteam.ru/publication/finances/section_11/article_362/
5. Макарьева ВМ., Андреева Л.В. Анализ хозяйственной деятельности организации. - М.: Финансы и статистика, 2004. - 262 с.
6. Мамонтова Н.А. Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення (на прикладі підприємств харчової промисловості): Автореф. дис. канд. екон. наук / Ін-т економ НАН України. - К., 2006. - 16 с.
7. Панчишин С.М. Макроекономічний аналіз товарної форми виробництва. Монографія. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2004. – 452 с.
8. Плиса В.Й., Приймак І.І. Стратегія забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання в економіці України: Монографія. – Львів: Видавництво ННВК «АТБ», 2009. – 144 с.
9. Родионова В.М., Федотова М.А. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции. - М.: Изд-во "Перспектива", 2005. - 98 с.
10. Финансовое положение предприятия (оценка, анализ, планирование): Научно-методическое издание / Под ред. проф. А.В. Чуписа. – Сумы: Издательство «Университетская книга», 1999. – 332 с.

11. Финансовый менеджмент: теория и практика: учебник / Под ред. Е.С. Стояновой. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Изд-во «Перспектива», 2001. – 656 с.

12. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємств та її аналіз: Навч. Посібник. – К.: ЦУЛ, 2002. – 359с.

13. Шаблиста Л.М. Фінансова стійкість підприємства: сутність і методи оцінки // Економіка і прогнозування – 2006. - № 2. – С. 46-57

Summary

Brychka B.B., PhD student

*L'viv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named
after S.Z. Gzhytskyj*

ESSENCE OF FINANCIAL STABILITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISE

The approaches of many scientists to determination the essence of financial stability of agricultural enterprise are considered in the article. Author gives his own interpretation of this economic category based on their in-depth analysis, critical evaluation and consideration of all the positive aspects

Keywords: *financial stability, agricultural enterprise, financial condition, financial system.*

Стаття надійшла до редакції 28.09.2010